

การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็งอย่างยั่งยืน:
กรณีศึกษาอำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี
Integrating Buddhist Principles for Sustainable Strong community
Development: A Case Study of Prachantakham District,
Prachinburi Province

พระครูสถิตธรรมกิจ (เสถียร ติสสวโร)
Phrakhru Sathitthammakit (Sathien Tissawaro)^๑

Received: September 18, 2025

Revised: March 10, 2026

Accepted: March 12, 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ดังนี้ ๑) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและอุปสรรคที่ส่งผลกระทบต่อพัฒนาชุมชนในอำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี ๒) เพื่อวิเคราะห์แนวทางการบูรณาการหลักพุทธธรรมในการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็งและยั่งยืนในพื้นที่ศึกษา และ ๓) เพื่อเสนอรูปแบบการพัฒนาชุมชนที่สามารถพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน โดยใช้หลักพุทธธรรมเป็นแนวทางหลักในการบริหารจัดการชุมชน ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการลงภาคสนามโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยมีกลุ่มเป้าหมาย จำนวน ๓๕ รูป/คน ส่วนเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก และนำข้อมูลมาวิเคราะห์โดยเรียงเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาสำคัญที่ฉุดรั้งการพัฒนาชุมชนคือ การขาดการมีส่วนร่วม ซึ่งบั่นทอน ความไว้วางใจและความสามัคคี ของคนในชุมชน ทำให้การดำเนินโครงการต่างๆ ขาดประสิทธิภาพการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งที่เน้นการสร้างคามมั่นคงจากภายในจิตใจเป็นพื้นฐานสำคัญ ควบคู่ไปกับการพัฒนาทางกายภาพองค์ความรู้ “S-A-T-H-I Model” ซึ่ง ประกอบด้วย S - Spiritual Leadership & Foundation: การมีผู้นำทางจิตวิญญาณ (พระสงฆ์/ผู้นำชุมชน) A - Active Participation: การเปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วมอย่างแข็งขันในทุกขั้นตอนเพื่อสร้างความเป็นเจ้าของ T - Trust and Unity: การฟื้นฟูความไว้วางใจและสร้างความเป็นเอกภาพผ่านกิจกรรมที่ส่งเสริมความสัมพันธ์ H - Holistic Development: การพัฒนาแบบองค์รวมที่สร้างสมดุลระหว่างเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม I - Integration of Buddhist Principles: การบูรณาการหลักพุทธธรรมเป็นเครื่องมือในการดำเนินชีวิตและแก้ไขปัญหา T - Training and Moral Development: การพัฒนาศักยภาพคนอย่างต่อเนื่องผ่านการฝึกอบรมและปลูกฝังคุณธรรม

คำสำคัญ : การพัฒนาชุมชนเข้มแข็ง,เชิงพุทธบูรณาการ

^๑ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Abstract

This research aims to: 1.Examine the problems and obstacles affecting community development in Prachantakham District, Prachinburi Province.2.Analyze approaches for integrating Buddhist principles in strengthening and sustaining communities in the study area.3.Propose a sustainable, self-reliant community development model that adopts Buddhist principles as the core framework for community management.This study employs a qualitative research methodology, conducted through fieldwork and in-depth interviews with 35 participants (monks and laypeople). The research instrument was the in-depth interview guide, and the collected data were analyzed and presented in a descriptive manner.

Research Findings:The study found that the major obstacle hindering community development is the lack of participation, which undermines trust and unity among community members, thereby reducing the effectiveness of development projects. Building a strong community requires emphasizing inner mental strength as the foundation, along with physical and knowledge-based development.The study proposes the “S-A-T-H-I-T Model”, consisting of:S – Spiritual Leadership & Foundation: The presence of spiritual leaders (monks/community leaders).A – Active Participation: Providing opportunities for everyone to participate actively at every stage to create a sense of ownership.T – Trust and Unity: Restoring trust and fostering unity through activities that strengthen relationships.H – Holistic Development: Promoting balanced development across economic, social, and environmental dimensions.I – Integration of Buddhist Principles: Applying Buddhist teachings as tools for daily living and problem-solving.T – Training and Moral Development: Continuously enhancing human potential through training and the cultivation of moral values.

Keywords: Community Development, Strong Community, Buddhist Integration

๑.บทนำ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑๓ ยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อสร้างภูมิคุ้มกัน สร้างสมดุลการพัฒนาในทุกมิติ รวมถึงเครือข่ายภาคีการพัฒนา ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมทุกขั้นตอน ทั้งนี้ การขับเคลื่อนแผนพัฒนาฯ สู่การปฏิบัติ จะดำเนินการในหลาย ระดับตั้งแต่ต้นนโยบายรัฐบาล แผนการบริหารราชการแผ่นดิน แผนของหน่วยงานภาครัฐส่วนกลาง ส่วน ภูมิภาค ท้องถิ่น ชุมชน ตลอดจนแผนของภาคีการ

พัฒนาต่างๆ^๒ ภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้ส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลาง และขนาดย่อม มาอย่างต่อเนื่อง ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาศักยภาพในการประกอบธุรกิจ ด้วยการฝึกอบรมให้ความรู้ เกี่ยวกับทัศนคติและทักษะการเป็นผู้ประกอบการ ความรู้ด้านการเงิน การผลิตและบริการ การพัฒนาผลิตภัณฑ์ และบรรจุภัณฑ์ และการตลาด ซึ่งส่วนใหญ่ยังมีลักษณะเป็นการอบรมพื้นฐานทั่วไปในภาพรวม ไม่เฉพาะเจาะจง ตามความต้องการและรูปแบบที่หลากหลายของธุรกิจ ทำให้ผู้ประกอบการนำความรู้ไปใช้ประโยชน์และต่อยอด การทำธุรกิจได้ไม่มากนัก นอกจากนี้ภาครัฐยังให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวย ต่อการดำเนินธุรกิจ อาทิ การสนับสนุนแหล่งเงินทุนที่เหมาะสม การส่งเสริมด้านตลาด มาตรฐาน การวิจัยพัฒนา นวัตกรรม ผ่านการจัดทำงบประมาณในลักษณะบูรณาการด้านการส่งเสริมวิสาหกิจ ขนาดกลางและขนาดย่อม แต่อาจมีช่องว่างในการส่งต่อการให้ความช่วยเหลือ รวมทั้งการติดตามและประเมินผล การดำเนินงานอย่างเป็นระบบ อีกทั้งยังมีวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่ยังอยู่นอกระบบอีกเป็นจำนวนมาก ทำให้ภาครัฐไม่มีข้อมูลของผู้ประกอบการที่ชัดเจนเพียงพอ เป็นข้อจำกัดต่อการวางนโยบายและการจัดทำมาตรการ ส่งเสริมและช่วยเหลือเยียวยาผู้ประกอบการให้ทั่วถึง และการมุ่งเป้าตอบโจทย์ความต้องการของผู้ประกอบการ ที่มีความแตกต่างกันทั้งขนาด ประเภทกิจการ และระดับการเติบโต^๓ การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมนั้นจำเป็นต้องทำควบคู่กันไปทั้งการพัฒนาระดับมหภาค และระดับจุลภาคเพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างสมดุลและยั่งยืน

หมู่บ้านที่ดำเนินการพัฒนาน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนิน วิถีชีวิตด้วยการจัดกิจกรรมการแก้ไขปัญหาและพัฒนาจะจัดกระบวนการส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยการนำ ผลการปฏิบัติงานที่ประสบความสำเร็จในแต่ละกิจกรรมนำมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างประชาชนใน หมู่บ้านเพื่อประสานความรู้และประสบการณ์ให้เกิดความมั่นใจเพื่อการขยายผลความรู้ในภูมิปัญญา ของชุมชนสามารถจัดการขยายผลความรู้สู่ภายนอกชุมชนเป็นชุมชนที่เป็นแหล่งเรียนรู้วิชาการ ด้านการดำเนินวิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียงได้โดยการพัฒนาหมู่บ้านที่ผ่านเกณฑ์ตัวชี้วัด ๖x๒ ให้เป็น หมู่บ้านพัฒนาตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบนั้นใช้เกณฑ์ตามที่กระทรวงมหาดไทย กำหนด ๔ ด้าน ๒๓ ตัวชี้วัด จัดระดับการพัฒนาหมู่บ้านเป็น ๓ ระดับ คือ ๑) ระดับ “พออยู่ พอกิน” ๒) ระดับ “อยู่ดี กินดี” และ ๓) ระดับ “มั่งมี ศรีสุข” เพื่อกำหนดเป้าหมายการพัฒนาและกิจกรรมการ พัฒนาที่แตกต่างกันตามสภาพภูมิสังคมของแต่ละหมู่บ้าน ดังนี้ ๑) หมู่บ้านระดับ “พออยู่ พอกิน” เป็นหมู่บ้านที่ครัวเรือนมีการดำเนินชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง กิจกรรมการพัฒนา จึงเน้นที่การสร้างความรู้ความเข้าใจในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ความรู้ความเข้าใจและทักษะในการ จัดการกับปัญหาของครัวเรือนเพื่อสร้างครัวเรือนที่เข้มแข็ง ๒) หมู่บ้านระดับ “อยู่ดี กินดี” เป็น หมู่บ้านที่มีการบริหารจัดการตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่มีพื้นฐานการบริหารงาน กิจกรรมการพึ่งตนเองในรูปกลุ่มและกิจกรรมอื่นๆ ที่ชุมชนมีส่วนร่วมและผลกระทบถึงคนในชุมชน จำนวนมาก การพัฒนาจึงเน้นที่การสร้างกระบวนการเรียนรู้ในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและ การส่งเสริมทักษะการบริหารจัดการกลุ่มให้เข้มแข็งการจัดการกระบวนการแผนชุมชนเพื่อการดำเนิน กิจกรรมการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และ ๓) หมู่บ้านระดับ “มั่งมี ศรีสุข” เป็นหมู่บ้านที่มี

^๒ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, **ทิศทางของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและ สังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๓ (พ.ศ.๒๕๖๖-๒๕๗๐)**. (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและ สังคมแห่งชาติ. ๒๕๖๖)

^๓ อ้างแล้ว, หน้า ๘๐

พื้นฐานความ พร้อมมีกลุ่มองค์กรเข้มแข็งมีกิจกรรมการพัฒนาอาชีพที่เข้มแข็ง การพัฒนาจึงเป็นไปในลักษณะของการส่งเสริมความรู้และทักษะในการบริหารจัดการ กิจกรรมการพัฒนาในรูปแบบของเครือข่ายเพื่อยกระดับความรู้ และเชื่อมโยงศักยภาพของชุมชนกับชุมชนอื่นๆ ในการพัฒนาแก้ปัญหาร่วมกันใน ระหว่างพื้นที่^๔

อำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี เป็นอำเภอที่ขึ้นชื่อเกี่ยวกับการนำมาไม้ไผ่มาแปรรูป เป็นสินค้าต่างๆ เพื่อนำมาประกอบเป็นธุรกิจของครัวเรือน และได้รับการยอมรับจากผู้ผ่านไปมา หรือนักท่องเที่ยวรวมถึงกลุ่มผู้ประกอบการธุรกิจ ได้นำสินค้าจากอำเภอประจันตคามไปใช้เป็นจำนวนมาก โดยเทศบาลตำบลโพธิ์งาม อำเภอประจันตคาม ได้จัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น (พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๗๐) เพื่อส่งเสริมและพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนให้มีการพัฒนาที่ดียิ่งขึ้น ซึ่งแนวคิดเกี่ยวกับการจัดทำแผนพัฒนามุ่งหวังให้ชาวบ้านในหมู่บ้านและชุมชน ได้พัฒนาหมู่บ้าน และชุมชนของตนเองมีแนวคิดหลักการและความเชื่อในหลายๆ ด้าน เช่น ๑) แนวคิดจากปรัชญาพัฒนาชุมชน ซึ่งเป็นสากลที่บอกว่าชาวบ้านมีศักยภาพ สามารถ พัฒนาตนเองได้ถ้าให้โอกาส และการพัฒนาต้องเริ่มต้นที่ชาวบ้าน ๒) แนวคิดจากหลักการพัฒนา ชุมชน คือ การมีส่วนร่วม เชิงพุทธบูรณาการของชุมชนอำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี เพื่อให้ทราบถึงกระบวนการพัฒนาชุมชนเข้มแข็งของชุมชนว่า มีกระบวนการพัฒนาต่อไปสามารถนำมาบูรณาการกับทางพระพุทธศาสนาได้ต่อไป และควรมีรูปแบบไปใช้ในสังคมต่อไป

๒. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- ๑) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและอุปสรรคที่ส่งผลต่อการพัฒนาชุมชนในอำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี
- ๒) เพื่อวิเคราะห์แนวทางการบูรณาการหลักพุทธธรรมในการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็งและยั่งยืนในพื้นที่ศึกษา
- ๓) เพื่อเสนอรูปแบบการพัฒนาชุมชนที่สามารถพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน โดยใช้หลักพุทธธรรมเป็นแนวทางหลักในการบริหารจัดการชุมชน

๓. วิธีการดำเนินการวิจัย/รูปแบบการวิจัย

รูปแบบการวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย การวิจัยเชิงเอกสาร การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีขั้นตอนการวิจัย ดังนี้

๓.๑ การวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) ทำการศึกษาและรวบรวมข้อมูล จากเอกสารและหลักฐานที่เกี่ยวข้อง หนังสือ รายงานการวิจัย รายงานการประชุม เอกสารแสดงความสัมพันธ์ที่แสดงให้เห็นถึงกระบวนการศึกษาวิจัยที่มุ่งเน้นสภาพและวิธีการรวมถึงหลักการพัฒนาชุมชนเข้มแข็งเชิงพุทธเพื่อพัฒนากระบวนการในการดำเนินชีวิตของคนในชุมชนโดยพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งสำหรับคนในชุมชน อำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี ดังนี้

- ๑) แนวคิดทฤษฎี เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง กับการพัฒนาชุมชน ชุมชนเข้มแข็ง การมีส่วนร่วมของชุมชน

^๔ สำนักเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชน กรมการพัฒนาชุมชน, แกนนำกับการขยายผลหมู่บ้าน เศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบโดยทุนชุมชน, (กรุงเทพมหานคร: บีทีเอสเพรส จำกัด, ๒๕๕๗), หน้า ๗-๘.

๒) รวบรวมองค์ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน

๓) กาสรูปผลการดำเนินงานของชุมชน

๓.๒ การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีขั้นตอนดังนี้

สัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ พระสงฆ์นักวิชาการ นักพัฒนาชุมชน นักปราชญ์ภูมิปัญญาชาวบ้าน ชาวบ้านวิสาหกิจชุมชน ออกแบบสัมภาษณ์เพื่อสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

๑) สรุปรายข้อมูลจากการสัมภาษณ์พระภิกษุผู้ทรงคุณวุฒิด้านพระพุทธศาสนา คฤหัสถ์ที่เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาชุมชนเข้มแข็ง ทั้งหมดจำนวน ๓๕ รูป/คน เพื่อให้ทราบถึงการพัฒนาชุมชนเข้มแข็งเชิงพุทธ

๒) นำข้อมูลมาสรุปจัดการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) กับผู้เชี่ยวชาญเพื่อสังเคราะห์และยืนยันการพัฒนาชุมชน

๓) ประมวลข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลเชิงคุณภาพ แล้วนำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ เพื่อการพัฒนาชุมชนเข้มแข็งเชิงพุทธบูรณาการอำเภอบึงสามพัน

๔) จัดทำสรุปรูปแบบการพัฒนาชุมชน

๓.๓ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้วิจัยมุ่งศึกษาเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลเป็นการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เป็นการเลือกโดยพิจารณาจากการตัดสินใจของผู้วิจัยและอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิ ลักษณะของกลุ่มที่เลือกเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงต้องอาศัยความรู้ ความชำนาญและประสบการณ์ในเรื่องนั้น ๆ ของผู้ทรงคุณวุฒิ ตามความเหมาะสม อย่างละเอียดถี่ถ้วนซึ่งเป็นองค์รวมเนื่องจากประสบการณ์และความชำนาญของแต่ละบุคคล โดยผู้วิจัยจะทำการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้งหมด ๓๕ รูป/คน จนครบตามจำนวนทั้งนี้การเลือกกลุ่มที่กล่าวมาในข้างต้นจะช่วยให้การประหยัดเวลา ในการวิจัยการเก็บรวบรวมข้อมูลของทุกหน่วยงานเป็นไปได้ยากไม่สามารถศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดได้จึงขอเก็บข้อมูลจากประชาชนบางส่วนที่ผู้วิจัยได้กำหนดมาข้างต้น ซึ่งประกอบด้วย ๓ กลุ่ม จำนวน ๓๕ รูป/คน คือ

กลุ่มที่ ๑ พระสงฆ์	จำนวน ๑๐ รูป
กลุ่มที่ ๒ ผู้นำชุมชน	จำนวน ๑๐ รูป/คน
กลุ่มที่ ๓ ประชาชนทั่วไปในชุมชน	จำนวน ๑๕ คน

๓.๔ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การวิจัยเรื่อง “การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็งอย่างยั่งยืน: กรณีศึกษาอำเภอบึงสามพัน จังหวัดปราจีนบุรี” เป็นการศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาชุมชนให้เกิดความเข้มแข็ง เป็นแนวทางที่สามารถช่วยเสริมสร้างความเข้าใจได้อย่างมีประสิทธิภาพ นี่คือนแนวทางในการพัฒนาชุมชนให้เป็นการศึกษาจากคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา ตำรา หนังสือ เอกสารสำคัญ บทความวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่

๑. แบบการสัมภาษณ์ (Interview) ใช้ในการเก็บข้อมูลจากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สัมภาษณ์โดยการให้การสอบถามในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย และประเด็นอื่น ๆ เพื่อให้ได้คำตอบตามวัตถุประสงค์งานวิจัย เพื่อช่วยให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับความจริง ความคิดเห็น ปัญหา ข้อเสนอแนะ ความรู้สึก เจตคติ

๒. แบบสังเกต (Observation) เพื่อช่วยให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับความจริง ความคิดเห็น ปัญหา ข้อเสนอแนะ ความรู้สึก เจตคติที่ รวมไปถึงเครื่องมืออื่น ๆ ได้แก่ สมุดบันทึกภาคสนาม กล้องถ่ายรูป เครื่องคอมพิวเตอร์ เครื่องอัดเสียง โทรศัพท์มือถือ เครื่องมือแต่ละประเภทจะมีลักษณะที่สำคัญและความสามารถในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้แตกต่างกันออกไป

๓.๕ การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การสร้างเครื่องมือวิจัยในครั้งนี้ได้ยึดหลักการ และวิธีการ มีขั้นตอนดังนี้

๑. ข้อมูลชั้นปฐมภูมิและทุติยภูมิ โดยศึกษาจากงานเขียนของนักวิชาการตลอดจนผู้รู้ผู้เชี่ยวชาญ เอกสารที่เกี่ยวข้อง เช่น ตำรา หนังสือ บทความ วิทยานิพนธ์ และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒. สร้างเครื่องมือตามวัตถุประสงค์ คำนึงตามศัพท์ ของการทำวิจัยในการศึกษาที่กำหนด ได้แก่ แบบ การสัมภาษณ์ (Interview) แบบสังเกต (Observation)

๓. นำเครื่องมือที่ได้ไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๓ ท่าน รวมถึงอาจารย์ที่ปรึกษาได้ตรวจแก้ไขอีกครั้ง เพื่อตรวจสอบความชัดเจนและความถูกต้องตรวจสอบด้านภาษาและความเที่ยงตรง (Validity) โดยปรับข้อคำถาม ก่อนนำไปใช้ในงานวิจัยจากนั้นจึงปรับปรุงแก้ไข เครื่องมือตามข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญ

๔) ขั้นตอนการนำเครื่องมือไปใช้และตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือ ดังที่กล่าวมาข้างต้น นำเข้ากระบวนการขั้นตอนการทำวิจัย

๕) การจัดพิมพ์เครื่องมือก่อนนำไปใช้ในการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

๖) นำเครื่องมือไปเก็บรวบรวมข้อมูลตามที่กำหนดไว้

๓.๖ การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนในการวิจัยและเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษาวิจัยครั้งนี้เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อ การศึกษาใช้วิธีการเก็บข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary sources) ซึ่งตามนิยามทั่วไปหมายความว่า เป็นแหล่งของ ข้อมูลที่ได้จากรายงาน หรือถ่ายทอดมาจากข้อมูลขั้นต้น โดยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกซึ่งเป็นวิธีการเก็บรวบรวม ข้อมูลที่มีความยืดหยุ่นและเปิดกว้าง หลังจากที่ได้ทำการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลและทำการนัดหมายในการสัมภาษณ์ แล้ว ผู้วิจัยทำการทบทวนและทำความเข้าใจแนวคำถามสัมภาษณ์ รวมถึงวัตถุประสงค์ของการศึกษาก่อนที่จะลง เก็บข้อมูล ผู้ศึกษาจะพูดคุยสนทนอย่างเป็นกันเองแบบไม่เป็นทางการกับผู้ให้ข้อมูล เพื่อสร้างความคุ้นเคยและ ความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน การถามจะไม่มีคำถามขึ้นอยู่กัสถานการณ์นั้น ๆ โดยใช้คำถามที่เข้าใจง่าย หากผู้ให้ข้อมูลไม่เข้าใจคำถามหรือตอบคำถามไม่ตรง ผู้วิจัยจะตั้งคำถามใหม่ให้เข้าใจง่ายขึ้น การสัมภาษณ์จะ ดำเนินแบบค่อยเป็นค่อยไป เปิดโอกาสให้ผู้ถูกสัมภาษณ์มีการยืดหยุ่นที่จะใช้เวลาในการสัมภาษณ์ เป็นการเปิด โอกาสให้ผู้ถูกสัมภาษณ์แสดงความคิดเห็น วิสัยทัศน์ ทศนคติ ความรู้สึก โดยไม่มีคำตอบที่แน่นอนตายตัว ในขณะที่

สัมภาษณ์จะให้ความเคารพและความใส่ใจในการสัมภาษณ์ ทั้งนี้ผู้วิจัยจะทำการสัมภาษณ์และจดบันทึกข้อมูลไปพร้อม ๆ กันด้วยตนเอง โดยทำการสรุปและจดยละเอียด (note) เกี่ยวกับเนื้อหาและข้อสังเกตที่ได้ รวมถึงรายละเอียดที่เป็นสาระและประโยชน์ต่อข้อมูลในการวิจัย การสัมภาษณ์แต่ละครั้งผู้ศึกษากำหนดเวลาแน่นอนไม่ได้ บางรายอาจมีการสัมภาษณ์มากกว่าหนึ่งครั้ง ขึ้นอยู่กับว่าข้อมูลที่ได้มีความละเอียดลึกซึ้งเพียงพอแล้วหรือยัง ก่อนสัมภาษณ์ได้ขออนุญาตผู้ให้ข้อมูลก่อนทุกครั้ง

๑. ทำหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ถึงสถานที่ที่จะไปเก็บข้อมูลภาคสนามในพื้นที่ที่กำหนดไว้เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์การศึกษาวิจัย และขออนุญาตเข้าเก็บรวบรวมข้อมูลงานวิจัย

๒. รวบรวมข้อมูลประกอบการศึกษาวิจัยให้มีความเที่ยงตรง สามารถตรวจสอบได้จึงกำหนดใช้วิธีการที่หลากหลายจากข้อมูลการศึกษา เอกสาร ตำรา วรรณกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๓. ผู้วิจัยดำเนินการนัดหมายกลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์ตามเวลาที่ได้ทำการนัดหมายไว้ล่วงหน้าแล้ว และดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองจากกลุ่มตัวอย่างด้วยแบบสอบถามจากกลุ่มผู้รู้ ได้แก่ พระสงฆ์และนักวิชาการด้านการเผยแผ่ ผู้บริหารและผู้ผลิต และตัวแทนกลุ่มคนรุ่นใหม่

๔. ศึกษาพฤติกรรมโดยการสังเกตและสอบถามจากกลุ่มเป้าหมาย โดยการสนทนาพูดคุยเพื่อให้เกิดความคุ้นชินและผ่อนคลาย แล้วสังเคราะห์ออกมาเป็นแนวทางนำไปใช้ในการออกแบบสอบถาม โดยผู้วิจัยเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างด้วยตนเอง

๕. หลังจากทำการสัมภาษณ์เสร็จสิ้น ผู้วิจัยกล่าวขอบคุณและทำการนัดหมายการสัมภาษณ์ต่อเนื่อง แต่ในกรณีที่ผู้ให้ข้อมูลหรือผู้ให้ข้อมูลสำคัญไม่สะดวกในการสัมภาษณ์มากกว่า ๑ ครั้ง ผู้ศึกษาจะขออนุญาตผู้ให้ข้อมูลหรือผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการโทรศัพท์ติดต่อสอบถามเพิ่มเติมหากข้อมูลที่ได้ยังไม่ชัดเจน

๖. วิเคราะห์ รวบรวมข้อมูล สรุปผล และจัดพิมพ์รายงานการวิจัยที่ดำเนินการตามประเด็นแล้วจัดพิมพ์ตามรูปแบบฉบับการรายงานวิจัยของทางมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อดำเนินการไปตามลำดับของการรายงานความคืบหน้างานวิจัย รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ เพื่อขอรับคำแนะนำจากผู้ทรงคุณวุฒิของทางสถาบันเพื่อปรับปรุงแก้ไขก่อนเป็นฉบับสมบูรณ์

๓.๗ การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้มาจากการเก็บรวบรวมข้อมูล เมื่อได้รับข้อมูลจากการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยจะนำข้อมูลจากการที่ผู้วิจัยได้ตีความแล้วนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์โดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Information) นำมาวิเคราะห์เชิงพรรณนา และการนำเสนอชุดองค์ความรู้ การสังเคราะห์ข้อมูลให้ได้ผลเป็นเชิงประจักษ์ และนำผลไปใช้ประโยชน์ได้จริงในวงกว้าง โดยมีขั้นตอนการวิเคราะห์มีวิธีดำเนินการ ดังนี้

๑. นำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้มาเรียบเรียงให้เป็นระบบระเบียบพร้อมที่จะนำไปวิเคราะห์ต่อไป ขั้นตอนนี้ ได้แก่ การจดบันทึกใหม่ และพิมพ์ข้อมูลลงในเครื่องคอมพิวเตอร์ เพื่อเตรียมไปสู่การให้ความหมายข้อมูลการจัดหมวดหมู่ และการวิเคราะห์ในขั้นสุดท้ายต่อไป

๒. ให้ความหมายกับข้อมูล (Conceptualizing the data) ในขั้นตอนนี้ได้อาศัยการตีความจากข้อมูลเบื้องต้นให้เป็นข้อความที่สื่อความหมายของผู้ให้ข้อมูล

๓. จัดหมวดหมู่ความหมายของข้อมูล (Categorize the Concepts) เป็นขั้นการนำเอาความหมายที่ให้ไว้มาจัดเป็นหมวดหมู่ จากนั้นนำความหมายที่จัดหมวดหมู่แล้วมาตีความสร้างสรุปแบบอุปนัย

๔. วิเคราะห์และสรุปรวบรวมความหมายให้ได้ความรู้ตามจุดมุ่งหมายของการวิจัยซึ่งในขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยได้นำข้อสรุปต่าง ๆ มาเชื่อมโยงกันจนเกิดเป็นโครงสร้างของข้อสรุปที่สามารถตอบปัญหาในการวิจัย ทั้งนี้ ผู้ศึกษาได้วิเคราะห์เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะที่มุ่งเน้นให้เกิดกรอบแนวคิดเพื่อการพัฒนาต่อไป

๔. ผลการวิจัย

การพัฒนาชุมชนให้ก้าวหน้าและมั่นคงนั้น เป็นกระบวนการที่ต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายฝ่าย รวมถึงการวางแผนและดำเนินงานอย่างรอบคอบ อย่างไรก็ตาม ในการดำเนินการดังกล่าว สภาพปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ มักเกิดขึ้นและส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพและความสำเร็จของการพัฒนา ไม่ว่าจะเป็นปัญหาทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม หรือการบริหารจัดการที่ไม่สอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริงของประชาชนในพื้นที่ ผู้วิจัยจะนำเสนอภาพรวมของปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ที่พบเจอในการพัฒนาชุมชน พร้อมทั้งวิเคราะห์สาเหตุและผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อชุมชน โดยเน้นที่การเชื่อมโยงปัจจัยต่าง ๆ กับความต้องการและศักยภาพที่แท้จริงของชุมชน การพัฒนาชุมชนเข้มแข็งเชิงพุทธบูรณาการ เป็นแนวทางที่ผสมผสานหลักธรรมทางพุทธศาสนาเข้ากับการพัฒนาสังคม เพื่อส่งเสริมความมั่นคงและยั่งยืนของชุมชน อำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี เป็นพื้นที่ที่มีรากฐานทางศาสนาและวัฒนธรรมที่เข้มแข็ง ซึ่งสามารถใช้หลักธรรมทางพุทธศาสนาเป็นกลไกในการสร้างความสามัคคีและพัฒนาโครงสร้างทางสังคมให้มีประสิทธิภาพการบูรณาการพุทธศาสนาเข้ากับการพัฒนาชุมชนเป็นการนำแนวคิดทางศีลธรรม คุณธรรม และจริยธรรมมาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตของประชาชน ส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือกันภายในชุมชนและสร้างสังคมที่มีความสงบสุข ความสามัคคี และคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น โดยมีรายละเอียดต่อไปนี้

๔.๑ สภาพปัญหาและอุปสรรคการพัฒนาชุมชนของอำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี

การพัฒนาชุมชนอำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรีต้องเผชิญกับหลายปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความเข้มแข็งและความยั่งยืนของชุมชน แม้ว่าจะมีแนวทางพัฒนาที่ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อสร้างจิตสำนึกและความสามัคคีของประชาชน แต่ยังคงมีอุปสรรคที่เป็นข้อจำกัดในหลายด้านซึ่งสภาพปัญหาและอุปสรรคการพัฒนาชุมชนที่จะส่งผลกระทบต่อทุกด้านของการพัฒนา ไม่ว่าจะเป็นสังคม เศรษฐกิจ หรือสิ่งแวดล้อม หากชุมชนสามารถสร้างวัฒนธรรมของการมีส่วนร่วมได้ จะช่วยให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน และนำไปสู่ความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชนการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาสังคมให้มีความเข้มแข็งและยั่งยืน หากประชาชนในชุมชนขาดการมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางการพัฒนาชุมชนของตนเองย่อมส่งผลกระทบต่อหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นปัญหาทางสังคม เศรษฐกิจ หรือการบริหารทรัพยากร สิ่งเหล่านี้เป็นอุปสรรคที่ทำให้ชุมชนไม่สามารถพัฒนาได้อย่างเต็มศักยภาพหนึ่งในผลกระทบที่เห็นได้ชัดเจนจากการขาดการมีส่วนร่วมคือ ปัญหาความสามัคคีในชุมชน เมื่อประชาชนไม่เข้าร่วมกิจกรรมหรือเวทีแลกเปลี่ยนความคิดเห็นภายในชุมชน อาจทำให้เกิดความแตกแยกและขาดความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาส่วนรวม นอกจากนี้ การขาดการสื่อสารระหว่างคนในชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังทำให้เกิดช่องว่างทางความเข้าใจ ส่งผลให้ประชาชนไม่สามารถเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาตามความต้องการของตนได้ในด้านเศรษฐกิจ การขาดการมีส่วนร่วมอาจทำให้

ชุมชน ขาดความเข้มแข็งในการพัฒนาอาชีพและรายได้ เนื่องจากการพัฒนาเศรษฐกิจต้องอาศัยความร่วมมือของคนในพื้นที่ เช่น การจัดตั้งกลุ่มอาชีพ การพัฒนาแหล่งผลิตในชุมชน และการจัดสรรทรัพยากรอย่างเหมาะสม หากประชาชนไม่นำความรู้หรือศักยภาพของตนมาช่วยกันพัฒนา เศรษฐกิจชุมชนอาจไม่สามารถเติบโตได้เท่าที่ควร การบริหารจัดการชุมชนยังคงเผชิญปัญหาการขาดแคลนบุคลากรที่มีความสามารถในการขับเคลื่อนนโยบายและโครงการพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพ ขาดการสนับสนุนทางงบประมาณ และการบริหารงานที่ต่อเนื่อง ทำให้โครงการบางส่วนไม่สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๔.๒ การพัฒนาชุมชนเข้มแข็งเชิงพุทธบูรณาการของชุมชนอำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี

การพัฒนาชุมชนเข้มแข็งเชิงพุทธบูรณาการของชุมชนอำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี การพัฒนาชุมชนให้มีความเข้มแข็งและสามารถพึ่งพาตนเองได้เป็นเป้าหมายสำคัญในการสร้างสังคมที่ยั่งยืน ในอำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี แนวทางเชิงพุทธบูรณาการได้ถูกนำมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาชุมชน โดยผสมผสานหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเข้ากับการบริหารจัดการชุมชนบทบาทของพระพุทธศาสนาในการพัฒนาชุมชน พระพุทธศาสนาเป็นรากฐานที่สำคัญของวัฒนธรรมไทย และสามารถนำหลักธรรมมาใช้ในการพัฒนาสังคมได้ โดยเฉพาะ หลักพุทธธรรม ซึ่งมุ่งเน้นการเป็นคนดีและการบริหารจัดการอย่างมีคุณธรรม ซึ่งส่งเสริมความ پاکเพียรในการพัฒนา ความตั้งใจ และความสมดุลระหว่างชีวิตและงานในชุมชนอำเภอประจันตคาม วัดและองค์กรทางศาสนาเป็นศูนย์กลางในการเสริมสร้างจิตสำนึกของประชาชน ส่งเสริมให้มีการรวมกลุ่มและดำเนินกิจกรรมเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยใช้หลักธรรมเป็นแนวทางเศรษฐกิจชุมชนที่เข้มแข็ง แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงถูกนำมาใช้ควบคู่กับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจของชุมชน มีการส่งเสริมโครงการ หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) และโครงการพัฒนาอาชีพเพื่อให้ประชาชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ นอกจากนี้ การส่งเสริมให้ชุมชนมีการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืนช่วยให้เกิดเศรษฐกิจหมุนเวียนที่มั่นคงความร่วมมือของประชาชนและการมีส่วนร่วม หัวใจสำคัญของการพัฒนาชุมชนเข้มแข็งคือ การมีส่วนร่วมของประชาชน โดยมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมความสามัคคี เช่น การประชุมชุมชน การอบรมด้านคุณธรรมและจริยธรรม ตลอดจนการส่งเสริมอาสาสมัครเพื่อช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสในสังคมความท้าทายและแนวทางการแก้ไข แม้การพัฒนาชุมชนในรูปแบบนี้จะให้ผลดีต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคม แต่ยังคงมีอุปสรรค เช่น การขาดงบประมาณสนับสนุน การเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่ทำให้คนรุ่นใหม่ห่างไกลจากชุมชน และปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม อย่างไรก็ตาม แนวทางแก้ไขที่สามารถนำมาใช้คือการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับองค์กรภายนอก การส่งเสริมการศึกษา และการนำเทคโนโลยีมาปรับใช้ในการบริหารชุมชน ดังนั้นการพัฒนาชุมชนเข้มแข็งเชิงพุทธบูรณาการในอำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรีเป็นแนวทางที่นำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาประยุกต์ใช้เพื่อสร้างสังคมที่มีคุณธรรมและความมั่นคง ประชาชนได้รับการสนับสนุนให้พึ่งพาตนเองและมีความร่วมมือกันอย่างเข้มแข็ง ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาที่ยั่งยืน

๔.๓ รูปแบบการพัฒนาชุมชนเข้มแข็งเชิงพุทธบูรณาการของชุมชนอำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี

รูปแบบการพัฒนาชุมชนเข้มแข็งเชิงพุทธบูรณาการของชุมชนอำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี ในการพัฒนาชุมชนให้มีความเข้มแข็งและสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืนถือเป็นเป้าหมายสำคัญของการบริหารจัดการชุมชนในยุคปัจจุบัน โดยเฉพาะในอำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี ซึ่งมีรากฐานทางวัฒนธรรมและ

ศาสนาที่แข็งแกร่ง การนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาผสานเข้ากับแนวทางการพัฒนาเชิงบูรณาการจึงกลายเป็นรูปแบบสำคัญที่ช่วยให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนโดยมีแนวคิดและหลักธรรมที่ใช้ในการพัฒนาการพัฒนาชุมชนในรูปแบบนี้เน้นการบูรณาการหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเข้ากับการบริหารจัดการชุมชน โดยใช้หลักพุทธธรรมเป็นหลักในการวางรากฐานพฤติกรรมของประชาชน มุ่งเน้นความซื่อสัตย์ การเสียสละ และความรับผิดชอบต่อส่วนรวม นอกจากนี้ยังถูกนำมาใช้เพื่อเสริมสร้างแรงบันดาลใจให้ประชาชนมีความมุ่งมั่นในการพัฒนาตนเองและสังคมเศรษฐกิจพอเพียงและการพึ่งพาตนเองหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงถูกนำมาผสมผสานกับการดำเนินชีวิตของชุมชน ส่งผลให้เกิดโครงการพัฒนาอาชีพ เช่น หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) และ กองทุนหมู่บ้าน ซึ่งช่วยให้ประชาชนมีรายได้และสามารถพึ่งพาตนเองได้ โดยกระบวนการผลิตสินค้าและการดำเนินธุรกิจชุมชนถูกกำกับโดยหลักธรรมทางศาสนา ทำให้เกิดความซื่อสัตย์และความรับผิดชอบต่อสังคมความร่วมมือและการมีส่วนร่วมของประชาชนความสามัคคีเป็นหัวใจสำคัญของชุมชนเข้มแข็ง ดังนั้นการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมความร่วมมือ เช่น การประชุมหมู่บ้าน การอบรมเชิงคุณธรรม และโครงการอาสาสมัครเพื่อช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส จึงถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในชุมชนการบริหารจัดการและความยั่งยืนของชุมชนการพัฒนาอย่างยั่งยืนจำเป็นต้องอาศัยการบริหารจัดการที่ดี โดยผู้นำชุมชนได้รับการอบรมให้มีความรู้และเข้าใจหลักธรรมที่สามารถนำไปใช้กับการปกครองและการพัฒนา ทำให้เกิดความสมดุลระหว่างการพัฒนาทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ ยังมีการสนับสนุนให้คนรุ่นใหม่เข้ามามีบทบาทในการสืบทอดแนวทางพุทธบูรณาการเพื่อให้ชุมชนสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงรูปแบบการพัฒนาชุมชนเข้มแข็งเชิงพุทธบูรณาการของอำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี เป็นแนวทางที่มุ่งเน้นให้ประชาชนมีคุณธรรมควบคู่ไปกับความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคม การบูรณาการหลักธรรมเข้าไปในระบบบริหารจัดการทำให้ชุมชนเกิดความร่วมมือและความสามัคคี

๕.การอภิปรายผล

การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็งอย่างยั่งยืน: กรณีศึกษาอำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี ได้มีข้อดีที่ช่วยเสริมสร้างความสามัคคีและความมั่นคงทางเศรษฐกิจ แต่ก็ต้องเผชิญกับความท้าทายที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและข้อจำกัดด้านทรัพยากร หากมีการปรับปรุงแนวทางการบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น การพัฒนาชุมชนเข้มแข็งเชิงพุทธบูรณาการของชุมชนอำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรีเป็นการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งเป็นรากฐานสำคัญของการสร้างสังคมที่มีคุณภาพ โดยเฉพาะในพื้นที่อำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี ที่มีความโดดเด่นทางวัฒนธรรมและศาสนา แนวทางเชิงพุทธบูรณาการได้กลายเป็นแนวทางสำคัญในการเสริมสร้างชุมชนให้มีความมั่นคงและยั่งยืนซึ่งผู้วิจัยจะได้อภิปรายผลการวิจัยโดยมีรายละเอียดต่อไปนี้

๕.๑ สภาพปัญหาและอุปสรรคการพัฒนาชุมชนของอำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี

การพัฒนาชุมชนในอำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี แม้จะมีแนวทางที่มุ่งสร้างความเข้มแข็งและความยั่งยืน แต่ยังคงมีปัญหาและอุปสรรคหลายประการที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพของการพัฒนา ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็นด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การบริหารจัดการ และสิ่งแวดล้อมดังนั้นสภาพปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาชุมชนของอำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรีเป็นความท้าทายที่ต้องได้รับการแก้ไขอย่างเป็นระบบ การพัฒนาที่ดีต้องคำนึงถึงความร่วมมือของทุกภาคส่วน ทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม เพื่อให้

ชุมชนสามารถพัฒนาอย่างเข้มแข็ง ผลการวิจัยพบว่า ตัวแทนชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เข้าร่วมโครงการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนในจังหวัดมหาสารคาม ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุระหว่าง ๓๑-๔๐ ปี ร้อยละ ๓๒.๕ มีสถานภาพสมรส ร้อยละ ๖๒ การศึกษาจบชั้นประถมศึกษา ร้อยละ ๓๗.๕ และร้อยละ ๔๙ มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนมากกว่า ๕,๐๐๐ บาทปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน มี ๓ ปัจจัยหลัก ได้แก่ปัจจัยการบริหารจัดการด้านธุรกิจชุมชน ปัจจัยการบริหารจัดการด้านสังคมปัจจัยการบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อมส่วนรูปแบบการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนในจังหวัดมหาสารคาม มี ๘ ขั้นตอน ประกอบด้วย ๑)การศึกษาชุมชน ๒)การวิเคราะห์ปัญหาชุมชน ๓)การจัดลำดับความต้องการและปัญหาชุมชน ๔)การวางแผนแก้ปัญหา ๕) การพิจารณาวิธีการดำเนินงาน ๖)การดำเนินงาน ๗)การประเมินผลงาน และ ๘)การทบทวนเพื่อแก้ไขปัญหาและอุปสรรค

๕.๒ การพัฒนาชุมชนเข้มแข็งเชิงพุทธบูรณาการของชุมชนอำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี

การพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งและสามารถพึ่งพาตนเองได้นั้นเป็นรากฐานสำคัญของการสร้างสังคมที่มีคุณภาพและความยั่งยืน สำหรับอำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี การนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้กับการบริหารจัดการชุมชนถือเป็นแนวทางสำคัญในการส่งเสริมความสามัคคีและพัฒนาทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมหลักการพุทธบูรณาการในการพัฒนาชุมชนการพัฒนาชุมชนเข้มแข็งตามแนวทางพุทธบูรณาการเน้นการนำหลักธรรม ซึ่งส่งเสริมให้ประชาชนมีคุณธรรม ความรับผิดชอบ และปฏิบัติต่อกันอย่างมีสติ รวมถึง อิทธิบาท ๔ ที่ช่วยกระตุ้นให้เกิดความมุ่งมั่นในการดำเนินชีวิตและการพัฒนาด้านตนเองนอกจากนี้ วัดและสถาบันศาสนามีบทบาทสำคัญในการให้ความรู้และเสริมสร้างจิตสำนึกทางศีลธรรม โดยชุมชนได้รับการส่งเสริมให้รวมกลุ่มเพื่อจัดกิจกรรมที่พัฒนาจิตใจ การบริหารจัดการชุมชนเพื่อสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคม การบูรณาการหลักศาสนาเข้ากับแนวทางการบริหารจัดการช่วยให้ประชาชนมีคุณธรรม ความสามัคคี และสามารถพึ่งพาตนเองได้

๕.๓ รูปแบบการพัฒนาชุมชนเข้มแข็งเชิงพุทธบูรณาการของชุมชนอำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี

รูปแบบการพัฒนาชุมชนเข้มแข็งเชิงพุทธบูรณาการของชุมชนอำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี การพัฒนาด้านที่ส่งเสริมให้ประชาชนมีการพัฒนาด้านตนเองผ่านหลักธรรม เช่น เพื่อให้เกิดความเข้มแข็งทางจิตใจและสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีคุณค่าการพัฒนาด้านในชุมชนมุ่งเน้นการสร้างสามัคคีและความร่วมมือภายในชุมชน โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นแนวทางในการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมการพัฒนางานสนับสนุนให้ประชาชนมีอาชีพที่สุจริตและยั่งยืน โดยนำหลักธรรมมาใช้ในการบริหารจัดการและพัฒนาทรัพยากรในชุมชนการพัฒนาทรัพยากรส่งเสริมการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นธรรม เพื่อให้เกิดความมั่นคงทางเศรษฐกิจและลดความเหลื่อมล้ำและการพัฒนาด้านเวลา สร้างแนวทางในการบริหารเวลาอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อให้ประชาชนสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างสมดุล การพัฒนาชุมชนเข้มแข็งไม่สามารถเกิดขึ้นได้หากไม่มีความร่วมมือของประชาชน ดังนั้น การส่งเสริมกิจกรรมที่เน้นความสามัคคี เช่น การประชุมหมู่บ้าน การอบรมเชิงคุณธรรม และการจัดตั้งกลุ่มอาสาสมัคร จึงมีบทบาทสำคัญในการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ในเขตอำเภอเมืองแพร่ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน ควรพัฒนาด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวในเชิงการอนุรักษ์วัฒนธรรมเพื่อให้มีการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีที่ดีงามไว้และพัฒนาด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม โดยให้มีการพัฒนาระบบสาธารณูปโภคให้ดียิ่งขึ้น เส้นทางแหล่งท่องเที่ยวในเขตอำเภอเมืองแพร่ ควรเป็นเส้นทางที่อยู่ในเขตเมืองเก่า ซึ่งมี

สิ่งปลูกสร้างที่มีอายุน้อยปี แต่ละสถานที่มีระยะทางไม่ไกลกันมากและควรมีรถรางนำเที่ยวเพื่อรองรับการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน ๓ เส้นทาง คือ วัดศรีชุมถึงวัดสระบัวแก้ว วัดศรีชุมถึงวัดหลวงและวัดจอมสวรรค์ถึงพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ทรัพยากรการท่องเที่ยวที่สามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนในเขตอำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ได้แก่การทำผ้าหม้อฮ่อมของชุมชนทุ่งโฮ้ง โดยนำสิ่งที่มีอยู่ในชุมชนนั้นทำเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนได้ทางด้านการคิดเห็นและทัศนคติของชาวบ้านต่อแนวทางในการพัฒนาชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวในเขตอำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่คือ การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน การจัดการสิ่งแวดล้อม การประชาสัมพันธ์บุคลากร กิจกรรมการท่องเที่ยวและการมีส่วนร่วมของชุมชน

๖. สรุป/องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาการพัฒนาชุมชนเข้มแข็งเชิงพุทธบูรณาการของชุมชน อำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี สามารถออกแบบองค์ความรู้ที่ช่วยส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนผ่านการบูรณาการหลักธรรมและแนวทางการพัฒนาอย่างเป็นระบบโดยมีองค์ประกอบสำคัญของ S-A-T-H-I-T Model ดังต่อไปนี้

S - Spiritual Leadership & Foundation (ภาวะผู้นำและรากฐานทางจิตวิญญาณ) คือ การพัฒนาจะประสบความสำเร็จได้ต้องมี "แกนนำ" ที่เข้มแข็ง ทั้งผู้นำชุมชนและพระสงฆ์ ซึ่งทำหน้าที่เป็นผู้นำทางจิตวิญญาณ สร้างศรัทธาและเป็นศูนย์รวมใจของคนในชุมชน โดยใช้หลักพุทธศาสนาเป็นรากฐานในการสร้างคุณธรรม จริยธรรม ความซื่อสัตย์ และความรับผิดชอบต่อส่วนรวม ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญที่สุดในการสร้างความเข้มแข็งจากภายใน

A - Active Participation (การมีส่วนร่วมอย่างแข็งขัน) คือการแก้ไขปัญหา "การขาดการมีส่วนร่วม" ซึ่งเป็นอุปสรรคสำคัญที่การวิจัยค้นพบ โดยส่งเสริมให้สมาชิกทุกคนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน ตั้งแต่การร่วมคิด ร่วมวางแผน (เช่น การทำแผนชุมชน) ร่วมตัดสินใจ และร่วมลงมือทำผ่านกิจกรรมต่างๆ เช่น การประชุมหมู่บ้าน โครงการอาสาสมัคร เพื่อให้ทุกคนรู้สึกเป็นเจ้าของชุมชนร่วมกัน

T - Trust and Unity (ความไว้วางใจและความสามัคคี) คือ "การขาดความสามัคคี" ดังนั้นองค์ความรู้ที่ได้คือการสร้างกิจกรรมที่ส่งเสริมความสัมพันธ์และความไว้วางใจระหว่างคนในชุมชน เมื่อเกิดความไว้วางใจและความสามัคคีแล้ว การขับเคลื่อนนโยบายหรือโครงการต่างๆ จะเป็นไปอย่างราบรื่นและมีประสิทธิภาพ

H - Holistic Development (การพัฒนาแบบองค์รวม) คือการพัฒนาต้องไม่มองเพียงมิติใดมิติหนึ่ง แต่ต้องเป็นแบบ "บูรณาการ" ที่สร้างสมดุลระหว่างการพัฒนา ๓ ด้านหลักที่การวิจัยกล่าวถึง คือ เศรษฐกิจ (การพัฒนาอาชีพ, จัดการหนี้สิน), สังคม (คุณภาพชีวิต, ความสัมพันธ์, ความปลอดภัย) และ สิ่งแวดล้อม (การจัดการทรัพยากร) เพื่อให้ชุมชนเติบโตอย่างยั่งยืนในทุกมิติ

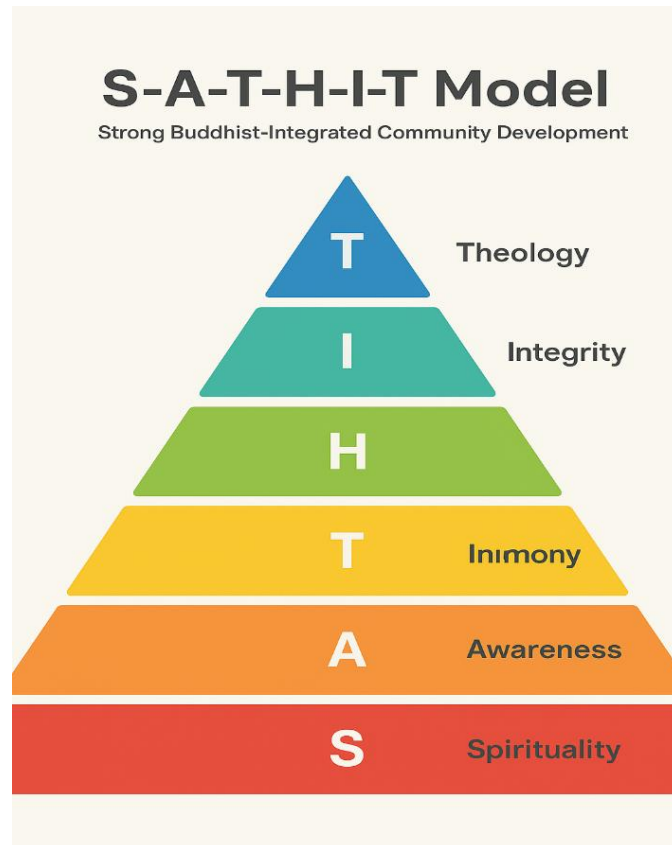
I - Integration of Buddhist Principles (การบูรณาการหลักพุทธธรรม) คือหัวใจของรูปแบบที่นำเสนอ คือการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มา "ประยุกต์ใช้" ให้เข้ากับวิถีชีวิตและการบริหารจัดการชุมชน ไม่ใช่แค่การสอนธรรมะ แต่เป็นการแปลงหลักธรรม (เช่น สันโดษ, ทิฐุธัมมิกัตถประโยชน์, ไตรสิกขา) ให้กลายเป็นเครื่องมือในการดำเนินชีวิต การประกอบอาชีพ และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

T - Training and Moral Development (การอบรมและพัฒนาคุณธรรม) คือการพัฒนาเกิดความยั่งยืน จำเป็นต้องมี "กระบวนการเรียนรู้" และพัฒนาคนอย่างต่อเนื่อง โมเดลนี้จึงรวมถึงการจัด "การอบรม

เชิงคุณธรรม" และการพัฒนาทักษะที่จำเป็นต่างๆ ให้กับสมาชิกในชุมชน เพื่อยกระดับศักยภาพของคนในชุมชนให้สามารถพึ่งพาตนเองและปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงได้อย่างมั่นคง

ดังนั้นโมเดล S-A-T-H-I-T นี้ จึงเป็นองค์ความรู้ที่ตกผลึกจากงานวิจัยทั้งหมด ซึ่งเสนอแนวทางการพัฒนาชุมชนที่เริ่มต้นจากการสร้างรากฐานทางจิตใจ (S, I, T) ไปสู่การลงมือปฏิบัติอย่างมีส่วนร่วม (A, T) เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืนในทุกมิติ (H)

บรรณานุกรม

๑.ภาษาไทย:

ก.ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาไทย.ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,๒๕๓๙.

ข.ข้อมูลทุติยภูมิ

(๑) หนังสือ :

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ทิศทางของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและ สังคม
แห่งชาติ ฉบับที่ ๑๓ (พ.ศ.๒๕๖๖-๒๕๗๐). (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนา
เศรษฐกิจและ สังคมแห่งชาติ. ๒๕๖๖).

สำนักเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชน กรมการพัฒนาชุมชน, แฉ่นำกับการขยายผลหมู่บ้าน เศรษฐกิจพอเพียง
ต้นแบบโดยทุนชุมชน, (กรุงเทพมหานคร: ปทีเอสเพรส จำกัด, ๒๕๕๗).

